

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.021.02.2021

**Pani
dr n. med. Maria Jolanta Korniszek
Lubelski Państwowy Wojewódzki
Inspektor Sanitarny**

ul. Pielęgniarek 6
20-708 Lublin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Kontrola nr P/21/086 – *Funkcjonowanie regionalnych laboratoriów finansowanych z budżetu państwa*

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

ul. Okopowa 7, 20-022 Lublin

T +48 81 461 31 20, F +48 81 461 31 11

llu@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-112, 20-001 Lublin 1

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Lublinie ul. Pielęgniarek 6, 20-708 Lublin (dalej: „WSSE”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dr n. med. Maria Jolanta Korniszuk – Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie od dnia 26 lutego 2020 r. (dalej: „LPWIS”). W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniły: Irmína Nikiel, Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie, od 5 września 2016 r. do 10 lutego 2020 r. i Anna Strzyż, Zastępca Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Lublinie, od 11 do 25 lutego 2020 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Organizacja i finansowanie działalności laboratoriów WSSE.
Okres objęty kontrolą	2019-2021 (I półrocze), z wykorzystaniem dokumentów sprzed tego okresu, istotnych dla kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli
Kontrolerzy	Delegatura w Lublinie
	1. Katarzyna Typiak, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LLU/98/2021 z dnia 17 czerwca 2021 r. 2. Agnieszka Kulik, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/97/2021 z dnia 17 czerwca 2021 r.

(akta kontroli tom I str.1-4)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą LPWIS koordynowała działalność laboratoriów funkcjonujących w jednostkach inspekcji sanitarnej w województwie lubelskim, zapewniając wykonywanie badań laboratoryjnych określonych przez Głównego Inspektora Sanitarnego (dalej: „GIS”), niezbędnych dla sprawowania nadzoru sanitarnego oraz na zlecenie podmiotów zewnętrznych.

Stan zatrudnienia w laboratorium WSSE i laboratoriach dwóch wybranych Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych (dalej: „PSSE” lub „powiatowe stacje”) był wystarczający do odpowiedniej i terminowej realizacji zadań. Na podstawie analizy 41 badań wykonanych w WSSE i 40 w PSSE stwierdzono, że przeprowadzono je bez zbędnej zwłoki, a termin ich wykonania uzależniony był głównie od metody badawczej i czasu przygotowania próbek do badania. Posiadane przez WSSE i PSSE urządzenia laboratoryjne, pomimo znacznego zużycia, umożliwiały realizację podstawowych zadań. Nie stwierdzono wydłużenia czasu badań z powodu awaryjności sprzętu pomiarowego lub braku kadry.

Urządzenia pomiarowe WSSE były jednak obciążone bardzo szerokim zakresem badań, co wpływało na ich awaryjność. Stan wyposażenia laboratorium nie pozwalał na zastąpienie tych urządzeń innymi w celu wykonywania bieżących badań, nie umożliwiał też zwiększenia liczby badanych próbek oraz wdrożenia nowych metod, wynikających z zapytań GIS. Ponadto niektóre aparaty były urządzeniami starego typu i występowały problemy z pozyskaniem do nich części zamiennych.

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 ze zm. (dalej: „ustawa o NIK”).

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

WSSE nie posiadała bieżących informacji o wykorzystaniu urządzeń pomiarowych w PSSE, np. o urządzeniach sprawnych, ale niewykorzystywanych w pracy PSSE, czy urządzeniach podlegających likwidacji. W dwóch powiatowych stacjach nie dokonywano oznaczeń na wszystkich analizowanych urządzeniach. Utrzymywano je jako rezerwowe lub z przeznaczeniem na części zamienne. Nie ponoszono jednak wydatków związanych z ich utrzymaniem.

Na bieżąco analizowano i uaktualniano zakres akredytacji, biorąc pod uwagę liczbę wykonywanych badań danego rodzaju i ich opłacalność w porównaniu do kosztów wykonania przez laboratoria zewnętrzne oraz wytyczne GIS dotyczące wyznaczenia laboratoriów do prowadzenia badań.

Plan wydatków WSSE i PSSE, w tym na działalność laboratoryjną, ustalano zgodnie z obowiązującymi przepisami i wytycznymi dysponenta części 85/06 – województwo lubelskie, biorąc pod uwagę m.in. zakres realizowanych badań laboratoryjnych. Rzetelnie analizowano wnioski PSSE o przyznanie dodatkowych środków finansowych i podejmowano skuteczne działania w celu ich pozyskania.

Badanie próby 13 wydatków laboratoryjnych WSSE na kwotę 279,4 tys. zł nie wykazało nieprawidłowości. Wydatki były celowe dla działalności laboratoryjnej, zostały poniesione zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych i regulacjami wewnętrznymi.

LPWIS nadzorowała gospodarkę finansową PSSE w zakresie określonym w art. 175 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych³.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR Organizacja i finansowanie działalności laboratoriów WSSE

1. Usytuowanie działalności laboratoryjnej

Opis stanu
faktycznego

1.1. Według regulaminu organizacyjnego WSSE, ustalonego zarządzeniem nr 1 LPWIS z dnia 7 stycznia 2021 r., w skład Działu Laboratoryjnego (dalej: „DL”) wchodzi: Oddział Badań Mikrobiologicznych (w tym pracownie: Mikrobiologii, Wody i Żywności oraz Diagnostyki Medycznej) i Oddział Badań Fizykochemicznych (pracownie: Fizykochemii Wody i Żywności oraz Badań Środowiskowych). W latach 2019-2020 w skład DL wchodziło siedem oddziałów (badań: epidemiologicznych, fizyko-chemicznych żywności i przedmiotów użytku, mikrobiologicznych żywności i wody, higieny komunalnej, środowiska pracy, instrumentalnych, pomiarów higieny radiacyjnej) oraz Punkt Przyjmowania Próbek i Obsługi Klienta. LPWIS wyjaśniła, że reorganizacja struktury WSSE, w tym Działu Laboratoryjnego, miała na celu usprawnienie zarządzania i nadzoru nad pracownikami, zapewnienie właściwej organizacji pracy poszczególnych komórek organizacyjnych oraz efektywniejsze wykorzystanie zasobów kadrowych, przy uwzględnieniu kompetencji pracowniczych. Zmiany te nie były powiązane ze zwolnieniami pracowniczymi, natomiast pozwoliły na racjonalizację zatrudnienia oraz sprawną realizację zadań statutowych WSSE.

(akta kontroli tom I str. 5-15, 403, 405)

1.2. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 22 marca 2010 r. w sprawie wykazu stacji sanitarno-epidemiologicznych wykonujących badania laboratoryjne

³ Dz. U. z 2021 r. poz. 305 (dalej: „ustawa o finansach publicznych”).

i pomiary ze wskazaniem obszaru⁴, w województwie lubelskim funkcjonuje dziewięć laboratoriów (WSSE i osiem PSSE), z tego:

- laboratorium WSSE wykonuje badania laboratoryjne i pomiary wody, żywności, pomiary w budynkach mieszkalnych, użyteczności publicznej oraz zamieszkania zbiorowego (w zakresie pomiarów czynników fizycznych, badania stężenia czynników chemicznych i biologicznych w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi), pomiary środowiska pracy (czynniki fizyczne, chemiczne, biologiczne, stężenie pyłów) i biologicznych czynników chorobotwórczych;
- pięć powiatowych stacji wykonuje badania laboratoryjne i pomiary wody, cztery – badania i pomiary żywności, pomiary czynników fizycznych i chemicznych w budynkach mieszkalnych, budynkach użyteczności publicznej oraz budynkach zamieszkania zbiorowego, pomiary środowiska pracy (czynniki fizyczne, chemiczne, stężenie pyłów), wszystkie laboratoria wykonują pomiary biologicznych czynników chorobotwórczych.

LPWIS podała, że stosownie do art. 15a ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej⁵ stacje sanitarno-epidemiologiczne działają w Zintegrowanym Systemie Badań Laboratoryjnych, polegającym na specjalizacji działalności laboratoryjnej, zgodnie z rozporządzeniem MZ z 22 marca 2010 r. System ma na celu zapewnienie wykonywania wszystkich badań/pomiarów wymaganych przepisami prawa i koniecznych dla efektywnej realizacji nadzoru nad: warunkami zdrowotnymi żywności; jakością sanitarną wody; ochroną zdrowia ludzkiego przed wpływem czynników szkodliwych i uciążliwych; zapobieganiem powstawaniu chorób zakaźnych i zawodowych. Utworzenie systemu przez GIS było poprzedzone analizą danych z zakresu wyposażenia, warunków lokalowych, wdrożonych systemów jakości oraz kompetencji personelu. Ponadto ważnym czynnikiem w podziale terytorialnym było zapewnienie wymagań związanych z transportem materiału do analizy oraz spełnieniem norm badawczych przez obiekty wykonujące badania.

W związku z pismami PWIS w Bydgoszczy z 3 kwietnia i 23 maja 2019 r., opracowującego na polecenie GIS plan restrukturyzacji laboratoriów inspekcji sanitarnej – WSSE przekazała do PWIS w Bydgoszczy informacje, dotyczące funkcjonowania laboratoriów w województwie lubelskim, m.in. lokalizację, terytorialne obszary badań, wyposażenie, koszty działalności i prowadzone badania. Według wyjaśnienia Kierownik Oddziału Badań Fizykochemicznych (dalej: „OBF”) w Dziale Laboratoryjnym, w województwie lubelskim nie prowadzono działań w związku z planowaną przez GIS ww. restrukturyzacją.

(akta kontroli tom I str. 83-88, 328-332, 341-382, 485)

Według § 9 ust. 2 pkt 2 regulaminu organizacyjnego WSSE, do zadań Kierownika Działu Laboratoryjnego należy organizowanie i koordynowanie pracy oddziałów DL oraz współpracy z innymi komórkami WSSE i komórkami laboratoryjnymi PSSE z obszaru województwa lubelskiego. Kierownik DL i Kierownik OBF wyjaśniły, że współpraca pomiędzy laboratorium WSSE i PSSE odbywała się poprzez: analizę wyników i informowanie o spostrzeżeniach wynikających z audytów przeprowadzonych przez Polskie Centrum Akredytacji (dalej: „PCA”) celem doskonalenia systemów w pozostałych laboratoriach, organizowanie szkoleń kaskadowych oraz cyklicznych spotkań w celu wymiany doświadczeń.

⁴ Dz. U. z 2010 r. Nr 55 poz. 336 (dalej: „rozporządzenie MZ z 22 marca 2010 r.”).

⁵ Dz. U. z 2021 poz. 195 (dalej: „ustawa o PIS”).

Nie prowadzono kontroli w laboratoriach, ponieważ wszystkie laboratoria PSSE posiadają akredytację i podlegają okresowej ocenie działalności przez PCA⁶.

(akta kontroli tom I str. 5-8, 16, 80-82, 485)

1.3. Zgodnie z wyjaśnieniem LPWIS, w WSSE analizowano działalność laboratoriów m.in. w zakresie:

- realizacji „Planu pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu w Państwowej Inspekcji Sanitarnej” dla województwa lubelskiego (dalej: „plan pobierania próbek”);
- kosztów zlecenia wykonania badań innym jednostkom,
- realizacji zadań i wydatków w układzie zadaniowym,
- liczby zbadanych próbek, wykonanych badań i oznaczeń w WSSE i PSSE oraz porównania danych w określonym czasie;
- zasadności utrzymania stałego i elastycznego zakresu akredytacji.

Na tej podstawie podejmowane były w DL decyzje o kontynuacji podziału badań pomiędzy laboratoriami oraz ich ograniczaniu lub rozszerzaniu, co przekładało się na ewentualne wnioski do PCA w sprawie zmiany zakresu akredytacji.

Do GIS przekazywane były sprawozdania z realizacji planu pobierania próbek, sprawozdania statystyczne, m.in. z zakresu żywności i żywienia, higieny radiacyjnej i higieny pracy, działalności kontrolno-represyjnej oraz w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego; raporty z realizacji badań wirusa grypy (program Sentinel), informacje o planowanych wydatkach.

Do Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego (dalej: „LUW”) przekazywano w szczególności analizę realizacji budżetu w układzie zadaniowym, informacje o wykonaniu wydatków i dochodów budżetowych, rezerw celowych. Corocznie sporządzano i przekazywano Sejmikowi Województwa Lubelskiego „Ocenę stanu sanitarnego województwa lubelskiego”.

(akta kontroli tom I str. 328-333)

Zastępca Dyrektora Wydziału Zdrowia LUW wyjaśnił, że Wojewoda Lubelski, realizując w latach 2019-2021 ustawowe zadania wynikające z art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie⁷, nie prowadził analizy efektywności działalności laboratoryjnej i utrzymywania laboratoriów poszczególnych stacji sanitarno-epidemiologicznych w województwie lubelskim (np. w odniesieniu do zakresu wykonywanych przez nie badań). Wynikało to z ogólnego nadzoru nad WSSE oraz braku czynników powodujących konieczność szczególnego monitorowania efektywności utrzymywania laboratorium. Ponadto laboratoria posiadają wdrożony system zarządzania zgodnie z normą „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”, który jest raz w roku oceniany zewnętrznie przez PCA. Mając na uwadze obowiązki nałożone na Inspekcję Sanitarną w 2020 r. i 2021 r. w związku pandemią COVID-19, prowadzenie analizy efektywności działalności i utrzymywania laboratoriów Inspekcji nie należało do działań priorytetowych. Natomiast jako dysponent części budżetowej, Wojewoda, zgodnie z art. 175 ustawy o finansach publicznych, m.in. sprawował nadzór i kontrolę nad całością gospodarki finansowej podległej jednostki. Na etapie projektowania planów finansowych oraz ich zwiększania, ze względu na brak wskazań, nie brano pod uwagę zakresu badań wykonywanych przez laboratoria

⁶ W 2019 r. Kierownik DL uczestniczyła w audycie wewnętrznym w Laboratorium PSSE w Puławach, prowadzonym zgodnie z systemem zarządzania PSSE w zakresie zgodności postępowania z normą PN-EN ISO/IEC 17025:2018:02. Nie stwierdzono niezgodności.

⁷ Dz. U. 2019 r. poz. 1464.

poszczególnych stacji, kosztów ich funkcjonowania, uzyskanych efektów.

(akta kontroli tom I str. 395-399)

1.4. GIS corocznie ustalał plany pobierania próbek w ujęciu na poszczególne kierunki, zakresy badań oraz grupy i podgrupy środków spożywczych, a także wytyczne i zalecenia dotyczące ich przeprowadzenia. Stanowiły one podstawę opracowania w WSSE harmonogramów poboru i dostarczania próbek przez poszczególne PSSE i wykazów placówek wytypowanych do pomiarów. Ponadto GIS wydawał polecenia w związku z aktualną sytuacją epidemiczną, w zakresie przeprowadzenia badań poza planem poboru próbek, np. mięsa, jabłek, orzechów.

W przekazanych przez GIS planach pobierania próbek laboratorium WSSE zostało wyznaczone do wykonywania dla innych województw m.in. oznaczeń w próbkach żywności estrów MCPD i glicydotu, mykotoksyn, glutenu. W związku z pismem GIS z 8 listopada 2019 r., w WSSE podjęto działania w celu wdrożenia, walidacji i uzyskania akredytacji na metody badania alergenów (orzechów)⁸. Zgodnie z poleceniem GIS z 23 lutego 2020 r. wdrożono diagnostykę w kierunku SARS-CoV-2.

Kierownik DL podała m.in., że głównym problemem w działalności laboratoryjnej jest posiadanie urządzeń wyeksploatowanych, wieloletnich i obciążonych bieżącą pracą. Przy posiadanym wyposażeniu nie ma możliwości zwiększenia ilości badanych próbek oraz wdrożenia nowych metod (np. oleje mineralne w środkach spożywczych z podziałem na frakcje czy nowe oznaczenia z grupy mykotoksyn). Zgłaszane potrzeby (priorytety zakupowe) zostały omówione w pkt 4.1 wystąpienia.

(akta kontroli tom I str. 16-17, 30-31, 39-79, 82, 132, 332-333, 485)

1.5. Kierownik DL wyjaśniła, że sytuacja epidemiczna w kraju wymusiła reorganizację pracy w laboratorium WSSE. Wdrożono badania z zakresu oznaczania COVID-19, dostosowano pomieszczenia i doposażano laboratorium w urządzenia wykorzystywane do tych badań. Na umowę zlecenie zatrudniono 12 osób, korzystano z pomocy wojska, przeszkolono diagnostów laboratoryjnych z pracowni bakteriologicznej do oznaczeń wirusologicznych, przesunięto też pracowników z innych oddziałów do obsługi administracyjnej przy oznaczaniu SARS-CoV-2 (raportowanie, sprawozdania, wydawanie wyników, udzielanie informacji). Wprowadzono pracę dwuzmianową, weekendową i zdalną. Wstrzymano realizację badań bakteriologicznych w WSSE, a do ich wykonywania wskazano laboratoria powiatowych stacji.

(akta kontroli tom I str. 80, 82, tom II str.168-172)

2. Stan zatrudnienia i wyposażenia laboratoriów

2.1. W badanym okresie liczba zatrudnionych w WSSE zwiększyła się ze 160 osób (według stanu na 31 grudnia 2018 r.) do 167 (na 30 czerwca 2021 r.), w tym liczba laborantów – wzrosła z 57 do 60, a liczba pracowników obsługi laboratoriów (cztery osoby) nie zmieniła się.

Do pracy w laboratorium WSSE przyjęto siedem osób, z trzema osobami (tj. z dwoma laborantami i jedną z obsługi) rozwiązano stosunek pracy na mocy porozumienia stron, w jednym przypadku (laborant z uprawnieniami emerytalnymi) upłynął okres, na który była zawarta umowa. Pracownicy, którzy zaprzestali pracy w laboratorium posiadali długoletni (11-20 lat) staż pracy i w okresie ostatnich dwóch lat pracy nie korzystali z odpłatnych szkoleń zewnętrznych. Według kart szkoleń pracowników, każda osoba przyjęta do pracy w DL (także przy zmianie

⁸ Do dnia kontroli walidacja metody nie została zakończona.

stanowiska) przechodziła szkolenia zgodnie z programem szkoleń przewidzianym dla pracownika nowo zatrudnionego, prowadzone przez upoważnionych pracowników WSSE.

Kierownik DL wyjaśniła, że na koniec czerwca 2021 r. nie wystąpiły braki kadrowe w laboratorium WSSE.

(akta kontroli tom I str. 389-391, tom II str. 2-4, 8-12, 14-56)

Liczba zatrudnionych w PSSE prowadzących działalność laboratoryjną zwiększyła się z 499 osób (według stanu na 31 grudnia 2018 r.) do 520 (na 30 czerwca 2021 r.), w tym liczba laborantów – wzrosła ze 113 do 115, a pracowników obsługi laboratoriów (10) nie zmieniła się. Analiza stanu zatrudnienia w dwóch powiatowych stacjach wykazała, że:

- w PSSE w Białej Podlaskiej liczba zatrudnionych ogółem zwiększyła się o cztery osoby (z 89 na 31 grudnia 2018 r. do 93 na 30 czerwca 2021 r.), w tym laborantów wzrosła o dwie osoby (odpowiednio z 27 do 29), a pracowników obsługi (trzy osoby) nie zmieniła się. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny (dalej: „PPIS”) w Białej Podlaskiej wyjaśnił, że braki kadrowe związane były głównie z absencjami chorobowymi pracowników, urlopami macierzyńskimi lub wychowawczymi. Część pracowników przeszła na emeryturę, a na ich stanowiska pracy zatrudnieni byli, we współpracy z urzędem pracy, stażyści;
- w PSSE w Zamościu liczba zatrudnionych ogółem zmniejszyła się o jedną osobę (z 81 do 80), liczba laborantów nie zmieniła się (26 osób), nie zatrudniano pracowników obsługi administracyjnej. Według wyjaśnienia PPIS w Zamościu, nie wystąpiły braki kadrowe, pracownicy, którzy odeszli z pracy w związku z nabyciem praw emerytalnych zostali zastąpieni przez osoby nowo zatrudnione i przez pracownika przeniesionego z innego oddziału.

LPWIS wyjaśniła, że w przypadku braku obsady kadrowej, PPIS zwracają się z pisemną prośbą o wyrażenie zgody na zatrudnienie pracownika. Po analizie wniosków LPWIS wyraził zgodę na zatrudnienie m.in. po jednej osobie w PSSE w Białej Podlaskiej i Zamościu.

(akta kontroli tom I str. 333, 407-408, 424-429, 449, 454, 468, 473, tom II str. 2-13)

2.2. Na podstawie ewidencji środków trwałych ustalono, że na 30 czerwca 2021 r. na stanie laboratorium WSSE znajdowało się 298 urządzeń o wartości początkowej 8709,2 tys. zł. Średni wiek urządzeń wynosił 16 lat, najstarsze pochodziły z: 1976 r. (zestawy do pomiaru: skażeń TRISTAN i wibracji) i 1980 r. (miernik do pomiaru natężenia pola elektromagnetycznego MEH z sondami).

Laboratorium posiadało 21 urządzeń o wartości początkowej przekraczającej 100 tys. zł, w tym m.in. cztery spektrometry, 11 chromatografów, mikrofalowy system mineralizacji próbek, automatyczny system do PCR i analizator PCR. Spośród tych urządzeń, 17 zostało w całości umorzone. Średnia wieku urządzeń wynosiła 13 lat, a najstarsze (spektrometr, przystawka do spektrometru i mikrofalowy system mineralizacji próbek) pochodziły z lat 1993-1998.

W latach 2019-2021 (I półrocze) zakupiono lub pozyskano w drodze darowizny 20 urządzeń o wartości 1408 tys. zł, m.in. automatyczny system do PCR (611,8 tys. zł), analizator PCR (121,8 tys. zł), autoklaw parowy (135,5 tys. zł), dwa systemy do izolacji RNA (138,2 tys. zł), generator wodoru (31,2 tys. zł). Zlikwidowano (przekazano do kasacji) kompresor powietrza z 2002 r. i komorę laminarną z filtrem z 2001 r. Kierownik DL wyjaśniła, że na stanie laboratorium nie ma urządzeń, które są wyłączone z użytkowania ze względu na zmianę zakresu badań, a urządzenia w złym stanie technicznym uległy kasacji.

(akta kontroli tom I str. 258-259, 262-263, 265, 393, 409, 416, tom II str. 57-108)

Oględziny pięciu wybranych urządzeń pomiarowych wykazały, że urządzenia były sprawne, w trakcie oględzin na jednym urządzeniu wykonywano pomiary. Spełnione zostały warunki pracy, określone w kartach urządzeń (temperatura, wilgotność, klimatyzacja). Analiza kart napraw i konserwacji tych urządzeń wykazała, że w latach 2019-2021 (I półrocze) dokonywano ich przeglądów, zgodnie z planem konserwacji, również po upływie okresu gwarancji (co 1-3 lata). Urządzenia były okresowo serwisowane i w miarę potrzeb naprawiane (1-3 przypadki awarii).

Kierownik DL wskazała, że urządzenia laboratoryjne (spektrofotometr, chromatografy cieczowe, gazowe, piec mikrofalowy) są obciążone szerokim zakresem badań, co wpływa na ich awaryjność, a w przypadku awarii nie ma możliwości wykonania badania na innym urządzeniu. Ww. aparaty są urządzeniami starego typu i w przypadku awarii trudno pozyskać do nich części zamienne. Z powodu awarii wyłączone z użytkowania były m.in.: mikrofalowy wysokociśnieniowy mineralizator (przez ok. miesiąc w 2019 r. i dwa miesiące w 2020 r.) i chromatograf gazowy z detektorem masowym GC-MS (przez ok. dwa tygodnie w lutym 2021 r.).

Koszty napraw urządzeń laboratoryjnych ewidencjonowane były w § 4270 – Zakup usług remontowych, łącznie z wydatkami na remonty innego sprzętu, budynku, samochodów itd.

(akta kontroli tom I str. 82, 168, 391-393, 445-448, tom II str. 167)

W protokołach z corocznych przeglądów zarządzania w Dziale Laboratoryjnym wskazywano priorytety zakupowe (w 2019 r. – 20, w 2020 r. – 25, w 2021 r. – 12⁹), które były ujmowane w formularzach planistycznych do opracowania projektu budżetu państwa (realizację zgłoszonych potrzeb omówiono w pkt 4.1 wystąpienia). W 2021 r. na liście priorytetów ujęto m.in. niezrealizowane w latach poprzednich zakupy:

- miernika spełniającego wymagania norm w zakresie pomiarów mikroklimatu gorącego i zimnego (posiadane urządzenie jest zużyte, nie umożliwia wzorcowania w pełnym zakresie),
- pieca mikrofalowego wykorzystywanego do oznaczania metali ciężkich w żywności (posiadany – awaryjny),
- chromatografu GC-MS do oznaczenia estrów 2,3-MCPD i glicydotu w żywności, w celu odciążenia posiadanego urządzenia;
- chromatografu HPLC z detektorem fluorescencyjnym do oznaczania mykotoksyn w żywności, w celu odciążenia posiadanego aparatu, możliwości wprowadzenia nowych metod i niezależnego wykonywania badań próbek z importu.

(akta kontroli tom I str. 127, 152, 165, 486)

Według dokumentów przedłożonych do kontroli, WSSE dysponowała wykazami kluczowego wyposażenia pomiarowego i badawczego laboratoriów powiatowych stacji, sporządzonymi w lipcu 2019 r., m.in. w związku z opracowywaniem na zlecenie GIS przez PWIS w Bydgoszczy planu restrukturyzacji laboratoriów oraz danymi o zakupach urządzeń zrealizowanych w latach 2019-2021 (I półrocze). W trakcie niniejszej kontroli, w celu uzyskania aktualnych informacji o wyposażeniu PSSE, NIK wystąpił do PSSE o przekazanie danych w tym zakresie. Według wyjaśnienia LPWIS, na podstawie pozyskanych informacji oraz wiedzy o ilości wykonywanych w danym laboratorium badań, można określić wykorzystanie i obciążenie wykonywanymi badaniami danego laboratorium. Kierownik OBF podała,

⁹ Bez wyposażenia budowanego laboratorium.

że dane o wyposażeniu PSSE oraz niezbędne do sporządzenia ww. analiz pozyskiwane są w miarę potrzeb.

Wyposażenie laboratorium PSSE w Białej Podlaskiej na 30 czerwca 2021 r. obejmowało 76 środków trwałych o wartości początkowej 1560,2 tys. zł, w większości umorzonych (1528,7 tys. zł). Najstarsze urządzenia (miernik poziomu dźwięku oraz dwa sterylizatory pionowe) pochodziły z 1983 r. i 1985 r. PSSE posiadało trzy urządzenia o wartości początkowej przekraczającej 100 tys. zł, tj. zestaw absorpcji atomowej z 1993 r., spektrofotometr absorpcji atomowej z atomizacją w płomieniu z 2013 r. oraz spektrometr absorpcji atomowej z 1995 r., pozyskany w 2018 r. z PSSE w Chełmie. Urządzenia były w pełni umorzone. Według informacji PPIS w Białej Podlaskiej awarie sprzętu występowały w umiarkowanym stopniu w latach 2019-2020, natomiast w I półroczu 2021 r. awarii uległo siedem urządzeń. Nie miały one negatywnego wpływu na bieżącą pracę laboratorium i nie występowały dłuższe przerwy w wykonywaniu badań. Koszty napraw wyniosły w 2019 r. 9,8 tys. zł, w 2020 r. 0,9 tys. zł i w I półroczu 2021 r. 7,7 tys. zł. Na koniec czerwca 2021 r. nie występowały większe braki w wyposażeniu. W miarę możliwości finansowych PSSE, sprzęt wiekowy i wysłużony lub trwale uszkodzony jest zamieniany na nowszy. W okresie objętym kontrolą zakupiono generator wodoru.

W wykazie wyposażenia laboratorium PSSE w Zamościu na 30 czerwca 2021 r. ujęto 108 środków trwałych o wartości początkowej 1802,2 tys. zł, umorzonych w 98,3% (1771,8 tys. zł). Najstarsze urządzenia (aparat pomiarowy Monoxor, fotometr E-20 oraz chromatograf gazowy) pochodziły z lat 1993-1996. Laboratorium posiadało dwa urządzenia (spektroskop absorpcji atomowej z 1997 r. i spektrometr z 2008 r.) o wartości początkowej przekraczającej 100 tys. zł. PPIS w Zamościu poinformował, że koszty usuwania awarii sprzętu wyniosły 5,6 tys. zł w 2019 r. i 2,6 tys. w 2020 r. W I półroczu 2021 r. nie odnotowano usterek. Nie wystąpiły okoliczności, które miałyby negatywny wpływ na terminowość, wiarygodność badań i ograniczenie zakresu akredytacji. Laboratorium posiada urządzenia pomiarowo-badawcze, które w pełni zaspokajają potrzeby w zakresie wykonywania badań. Podejmowane są działania w celu sukcesywnej wymiany wyeksploatowanego lub przestarzałego sprzętu. W okresie objętym kontrolą zakupiono spektrofotometr i zamrażarkę niskotemperaturową, cieplarkę oraz zestaw do filtracji membranowej.

(akta kontroli tom I str. 256-260, 331, 341-382, 409, 454-467, 473, 485-486
tom II str.131-140, 63-166)

2.3. Kierownik DL wyjaśniła, że w latach 2019-2021 (I półrocze) GIS nie ustalił maksymalnych terminów wykonania badań laboratoryjnych, a roczny plan poboru próbek powinien być opracowany w taki sposób, by umożliwić równomierne ich rozłożenie w ciągu roku. Zgodnie z pismem GIS z 21 grudnia 2016 r., priorytetowo powinny być traktowane próbki żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, pobrane w ramach granicznej kontroli sanitarnej, których wyniki badań laboratoryjnych są niezbędne do zakończenia kontroli granicznej. Terminy badania pozostałych próbek były ustalane wewnętrznie przez laboratorium, w zależności od zakresu wykonywanych pomiarów (ilości oznaczeń), czasu niezbędnego do oznaczenia próbek, wynikającego m.in. z zastosowanej metodyki przygotowania próbki, rodzaju matrycy. W przypadku niektórych badań, np. w higienie pracy, czy radiologii, czas na wykonanie pomiaru jest bardzo krótki, natomiast opracowanie sprawozdania z pomiarów jest pracochłonne i wymaga szczegółowej analizy. Ponadto, mając na uwadze zminimalizowanie kosztów, na etapie planowania stosowano metodę seryjności poprzez kumulowanie próbek do badań.

Analiza 41 badań przeprowadzonych w laboratorium WSSE wykazała, że czas ich wykonania, liczony od dnia przekazania próbek do laboratorium do dnia wykonania badań i przekazania wyników wynosił od jednego do 22 dni. Najdłużej wykonywane były oznaczenia kadmu, ołowiu i rtęci w żywności. Pomiary parametrów aparatów rtg na zlecenie podmiotów zewnętrznych realizowane były w terminach określonych w umowach zawartych w sprawie ich wykonania. Spośród badanych próbek cztery zostały pobrane w ramach kontroli granicznej, z tego trzy próbki zostały zbadane w ciągu jednego dnia, jedna, dotycząca oznaczenia estrów w oleju z ryżu i otrębów ryżowych, w ciągu ośmiu dni od dostarczenia do WSSE. Stosowane metody badań były akredytowane, z wyjątkiem pomiarów dozymetrycznych mocy dawki promieniowania jonizującego w celu sprawdzenia osłon stałych aparatów oraz testów odbiorczych urządzeń stosowanych w stomatologii. Kierownik DL wskazała, że badania nie były akredytowane ze względu na brak takich wymagań oraz na małe zapotrzebowanie na ich wykonanie (w kontrolowanym okresie wykonano trzy testy odbiorcze, w latach 2020-2021 nie dokonywano pomiarów dozymetrycznych).

(akta kontroli tom I str. 38, 393-394, 401-402, tom II str. 109-112)

2.3.1. LPWIS wyjaśniła, że WSSE dysponuje informacjami (na podstawie sprawozdań) o realizacji przez powiatowe stacje poszczególnych badań wynikających z planów rocznych. Nie posiada jednak informacji o czasie oczekiwania na wyniki analiz. Czas ten jest weryfikowany podczas audytów PCA.

W toku kontroli pozyskano informacje dotyczące wykonania w I półroczu 2021 r. badań laboratoryjnych wybranych próbek (po 20 z dwóch powiatowych stacji).

W laboratorium PSSE w Białej Podlaskiej czas wykonania badań wyniósł od jednego do 15 dni. Najdłużej wykonywano badania fizyko-chemiczne i chemiczne wody (oznaczenia szerokiego zakresu pierwiastków). Badania wykonywano akredytowanymi metodami. PPIS w Białej Podlaskiej wyjaśnił, że badania próbek na zlecenie klienta zewnętrznego są wykonywane po ustaleniu terminu badania i zależą od metodyki danego oznaczenia. Wpływ na termin realizacji badań ma rodzaj i ilość analiz zleconych dla danej próbki. W przypadku oznaczeń mikrobiologicznych niekiedy konieczne jest wykonywanie potwierdzeń, co wydłuża czas badania. Analizy fizyko-chemiczne przeprowadzane na jednym urządzeniu dla różnych parametrów uniemożliwiają jednoczesną analizę wszystkich substancji. Oznaczenia, których czas wykonywania jest najdłuższy, to *Legionella* w próbkach wody (inkubacja próbek trwa 10 dni) oraz stężenie pyłów frakcji wdychalnej niesklasyfikowanych ze względu na toksyczność, z powodu oznaczania krzemionki krystalicznej (kwarc, krystobalit), wykonywanego, ze względu na brak spektrofotometru IR, przez podwykonawcę, co wydłuża czas badania.

W laboratorium PSSE w Zamościu termin wykonania badań wynosił od jednego do 17 dni. Najdłużej wykonywane były oznaczenia *Legionella* w próbkach wody oraz ocena organoleptyczna próbki żywności. Stosowano akredytowane metody badań, z wyjątkiem wykonanych na zlecenie podmiotów zewnętrznych oceny zapachu i smaku wody, oceny organoleptycznej żywności oraz badania obecności *Listeria mionocytogenes* w wymazie z pojemnika. PPIS w Zamościu wyjaśnił, że terminy wykonywania badań wynikają głównie z metodyk badawczych, badania próbek rozpoczynają się w dniu ich otrzymania, w wyjątkowych przypadkach, np. gdy próbki dostarczane są bardzo późno, a czas przechowywania nie wpływa na wynik badania, rozpoczęcie badań zaczyna się w dniu następnym. Najdłuższym badaniem jest oznaczanie bakterii z rodzaju *Legionella*, wymagany czas badania wynosi od 10 do 14 dni. Sprawozdania z badań wydawane są w jak najkrótszym czasie.

(akta kontroli tom I str. 406, 456-461, 473-474, 477-478)

2.3.2. Analiza 36 badań zleconych laboratorium zewnętrznym wykazała, że zostały one wykonane w terminie od jednego do 91 dni od przekazania próbek. Najdłużej wykonywane oznaczenia dotyczyły kwasu erukowego, akryloamidu, pestycydów oraz napromienienia żywności. W jednym przypadku termin wykonania badań określony w umowie zawartej z WSSE w Rzeszowie (tj. nie dłużej niż 4 tygodnie od daty przyjęcia próbki do laboratorium) został przekroczony o 63 dni. Było to spowodowane m.in. awarią chromatografu cieczowego, przeznaczonego wyłącznie do badań pestycydów polarnych, a także trudną sytuacją w laboratorium w związku z przekierowaniem zasobów kadrowych (na polecenie GIS) do działań związanych z zabezpieczeniem epidemiologicznym. LPWIS wyjaśniła, że Oddział Higieny Żywności i Żywnienia WSSE, monitorując realizację badania, zwracał się telefonicznie do kierownika badań żywności w WSSE w Rzeszowie w sprawie niedotrzymania terminu wykonania badania. Mając na uwadze wynik badań przedmiotowej próbki (brak przekroczeń pozostałości pestycydów regulowanych przepisami prawa), opóźnienie terminu przekazania sprawozdania z badań nie miało wpływu na ewentualne podejmowanie działań nadzorowych przez WSSE/PSSE wobec tego produktu.

(akta kontroli tom I str. 320, 325-407, tom II str. 113-133, 163-164)

Odnośnie zasad przekazywania laboratorium zewnętrznym próbek pobranych przez PSSE i wyników ich badań, LPWIS wskazała, że próbki trwale, niewymagające zachowania łańcucha chłodniczego, przekazywane były przez poszczególne PSSE za pośrednictwem firm kurierskich. Natomiast próbki nietrwale mikrobiologicznie bądź w stanie zamrożenia (wymagające transportu chłodzonego) transportowane były za pośrednictwem specjalistycznego samochodu WSSE. Sprawozdania z badań, łącznie z fakturą za ich wykonanie, wysyłane były do zlecniodawcy, tj. do WSSE, a następnie przekazywane do właściwej PSSE. W przypadku stwierdzenia w próbkach zawartości powyżej określonego w przepisach poziomu parametru, WSSE była powiadamiana niezwłocznie (telefonicznie) i otrzymywała skan badania drogą elektroniczną. W ten sam sposób informacja przekazywana była do właściwej PSSE, w celu podjęcia działań zgodnych z kompetencjami. Materiał do badania przekazywany był na bieżąco (gromadzony na 1-2 dni przed planowaną wysyłką) i transportowany do badań, zgodnie z planem wskazanym przez laboratorium.

(akta kontroli tom I str. 332-333, 406-407)

3. Wykorzystanie zasobów

3.1. WSSE od 4 stycznia 2002 r. posiada certyfikat akredytacji nr AB 379 potwierdzający kompetencje techniczne do wykonywania badań, wydany przez PCA. Certyfikatem z 25 października 2019 r. PCA potwierdziło, że WSSE spełnia wymagania normy PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02. Zakres akredytacji obejmuje:

- badania biologiczne i biochemiczne żywności,
- badania chemiczne wody, wody do spożycia przez ludzi, szkła i ceramiki, materiałów opakowaniowych, żywności; wyrobów z tworzyw sztucznych i gumy,
- badania chemiczne – środowisko pracy (czynniki szkodliwe – powietrze),
- badania chemiczne i pobieranie próbek – pomieszczenia (warunki środowiskowe – powietrze), środowisko pracy (czynniki szkodliwe – powietrze),
- badania kliniczne, medyczne obiektów i materiałów biologicznych przeznaczonych do badań,
- badania dotyczące inżynierii środowiska (środowiskowe i klimatyczne) – środowisko pracy (czynniki szkodliwe i uciążliwe – drgania, hałas, oświetlenie, mikroklimat, pole elektromagnetyczne),

- badania mikrobiologiczne obiektów i materiałów biologicznych, wody, w tym do spożycia przez ludzi, żywności i obiektów z obszaru produkcji żywności,
- badania właściwości fizycznych wody, w tym do spożycia przez ludzi, żywności i obiektów z obszaru produkcji żywności, wyposażenia medycznego,
- badanie właściwości fizycznych i pobieranie próbek – środowisko pracy (czynniki szkodliwe – powietrze),
- badania radiochemiczne żywności i produktów rolnych, wody,
- pobieranie próbek – środowisko pracy (czynniki szkodliwe – powietrze),
- badania sensoryczne materiałów opakowaniowych, żywności oraz wody do spożycia przez ludzi.

W latach 2019-2021 zmiany zakresu akredytacji polegały m.in. na:

- rozszerzeniu zakresu o: oznaczanie *Pseudomonas aeruginosa* metodą NPL, badanie stężenia metali w wodzie metodą ICP-MS, badanie natężenia pola elektromagnetycznego w środowisku pracy od urządzeń do magnetoterapii, wykrywanie *Listeria monocytogenes* w wymazach sanitarnych z powierzchni, wykrywanie *Cronobacter spp* w mleku początkowym dla dzieci,
- ograniczeniu badań o: oznaczanie poziomu przeciwciał anty HBs, anty HCV, obecności przeciwciał anty EBV VCA w klasie IgM, anty HSV 1 i 2 w klasie IgG i IgM, obecności przeciwciał przeciw *Enterowirusom* i *Mycoplasma pneumonia* w klasie IgG i IgM, badanie mocy i stężenia metanolu w napojach alkoholowych i wyrobach spirytusowych, oznaczanie formaldehydu w wodzie, oznaczanie niklu i jego związków w środowisku pracy.

Kierownik DL wyjaśniła, że zmiany zakresu akredytacji wynikały z dostosowania do aktualnych aktów prawnych, zaleceń wynikających z planów GIS i potrzeb klienta wewnętrznego. W związku z sytuacją epidemiczną laboratorium wdrożyło np. badania w kierunku SARS-CoV-2. Ograniczenia zakresu akredytacji wynikały z analizy możliwości laboratorium (wyposażenie, personel, stan lokalowy), zapotrzebowań na dane badania i oceny opłacalności ich utrzymania (zlecenie badań innym podmiotom).

(akta kontroli tom I str. 16, 18-37, 133, 157, 394)

Według informacji z dwóch wybranych PSSE zmiany zakresu akredytacji polegały głównie na ich uaktualnieniu i dostosowaniu do obowiązujących przepisów, m.in.:

- w PSSE w Białej Podlaskiej rozszerzono o nowe metody zakres badań mikrobiologicznych wody i materiału biologicznego, pobierania próbek oraz badań chemicznych powietrza, ograniczono badania chemiczne środowiska pracy (oznaczanie wolnej krystalicznej krzemionki);
- w PSSE w Zamościu rozszerzono o nowe metody zakres badań mikrobiologicznych wody, ograniczono metody badawcze żywności, tłuszczów roślinnych, środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego, mięsa i przetworów mięsnych, środowiska pracy (pyły).

Ograniczenia wynikały z braku zleceń na wykonanie badań, zmiany norm wprowadzonych rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy¹⁰ oraz metod badawczych, np. oznaczania krystalicznej krzemionki.

LPWIS wyjaśniła, że zakres akredytowanych badań każdego laboratorium dostępny jest na stronach internetowych PSSE oraz PCA. W latach 2019-2021 nie było zmian w zakresach badań, które wpływałyby na realizację ustalonych planów.

¹⁰ Dz. U. poz. 1286 ze zm. (dalej: „rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych stężeń”).

W przypadku braku możliwości realizacji rocznego planu badania próbek, laboratorium PSSE informuje o tym poszczególne komórki organizacyjne WSSE.

(akta kontroli tom I str. 406, 454-456, 475-476)

3.2. W 2019 r. w laboratorium WSSE zbadano 27,2 tys. próbek i wykonano 92,8 tys. oznaczeń, w 2020 r. odpowiednio 57,6 tys. i 81,1 tys., w I półroczu 2021 r. 12,6 tys. i 27 tys. Liczba zbadanych próbek i wykonanych oznaczeń w związku z COVID-19 wyniosła 48 tys. w 2020 r. i 7,4 tys. w I półroczu 2021 r. Liczba próbek na pracownika laboratorium wynosiła w 2019 r. 453,6, w 2020 r. 899,3, w I półroczu 2021 r. 196,3, oznaczeń odpowiednio: 1547,3; 1266,6 i 421,8. Najwięcej oznaczeń wykonano w zakresie epidemiologii (w 2019 r. 57,8 tys., w 2020 r. 55,4 tys., w I półroczu 2021 r. 13,2 tys.), wody (odpowiednio: 14,7 tys., 12,8 tys. i 7,5 tys.) i żywności (15,5 tys., 11 tys. i 4,7 tys.).

Laboratoria PSSE w 2019 r. zbadały ogółem 104,9 tys. próbek, w 2020 r. 73,7 tys., w I półroczu 2021 r. – 34,9 tys., wykonały odpowiednio: 243,9 tys., 172 tys., 84,6 tys. oznaczeń¹¹. W przeliczeniu na pracownika liczba zbadanych próbek w 2019 r. wynosiła średnio 839,6 (od 343,2 w Białej Podlaskiej do 2282,6 w Puławach), w 2020 r. 594,7 (odpowiednio od 234,0 do 1947,4), w I półroczu 2021 r. 279,6 (od 98,8 do 1010,4). Liczba wykonanych oznaczeń na pracownika wyniosła w 2019 r. średnio 1951,5 (od 990,3 w Białej Podlaskiej do 4541,4 w Puławach), w 2020 r. 1387,4 (odpowiednio od 674 do 3958,8), w I półroczu 2021 r. 677 (od 322,9 do 2077,6). Najwięcej próbek i oznaczeń wykonano w zakresie epidemiologii (w 2019 r. 186,7 tys., w 2020 r. 130,5 tys., w I półroczu 2021 r. 63 tys.), wody (odpowiednio: 38,4 tys., 30,4 tys., 15,8 tys.) i żywności (14,3 tys., 8,7 tys., 4,5 tys.).

Laboratoriom zewnętrznym przekazano do badania 882 próbki w 2019 r., 635 w 2020 r. i 174 w I półroczu 2021 r. Dotyczyły głównie oznaczania zawartości substancji dodatkowych i parametrów czystości w żywności (28,7% próbek), pestycydów (22,1%) i wykonania badań z zakresu mikrobiologii (14,5%).

(akta kontroli tom I str. 311-324)

3.3. Szczegółowe badanie wykorzystania w WSSE pięciu wybranych urządzeń laboratoryjnych wykazało, że:

- na spektrometrze ICP-MS wykonano w 2019 r. 2274 oznaczenia metali w wodzie, w 2020 r. 2928 i w I półroczu 2021 – 1690.
- na spektrometrze absorpcji atomowej wykonano odpowiednio: 1716, 559 i 362 oznaczenia metali (w próbkach wody, żywności, powietrza i materiałów do kontaktów z żywnością),
- na chromatografie cieczowym z detektorem fluorescencyjnym wykonano: 785, 902 i 288 oznaczeń mykotoksyn w próbkach żywności,
- na chromatografie gazowym z detektorem GC-MS wykonano: 558, 294 i 290 oznaczeń estrów w próbkach żywności,
- na chromatografie jonowym wykonano: 781, 643 i 356 oznaczeń w próbkach wody.

W DL prowadzone były ręczne rejestry otrzymanych do badania próbek, rejestry analiz (w którym wykazywano próbkę, ilość oznaczeń dokonanych w ramach badania próbki i wyniki), a także dzienniki pracy urządzeń (w którym wpisywano rodzaj oznaczenia). Rejestry prowadzone były elektroniczne (np. w mikrobiologii lekarskiej) lub ręcznie (np. w pracowni fizykochemii wody i żywności). Próbkę

¹¹ Laboratoria PSSE nie wykonywały badań związanych z COVID-19.

ewidencjonowano za pomocą kodów. Wybranie danych dotyczących oznaczonych parametrów wymaga analizy dzienników i sprawozdań z badań próbek.

St. specjalista w Dziale Ekonomicznym wyjaśniła, że w programie finansowo-księgowym WSSE nie ma szczegółowo rozbudowanej analityki i brak jest możliwości wykazania kosztów utrzymania poszczególnych urządzeń pomiarowych.

Kierownik DL podała, że laboratorium posiada na wyposażeniu wiele urządzeń różnego typu, m.in. chromatografy gazowe, cieczowe, jonowe czy spektrometry. Każde z tych urządzeń wyposażone jest w odpowiedni detektor czy przystawkę, co warunkuje jego zastosowanie według obowiązujących metodyk badawczych. Chromatograf gazowy z detektorem masowym to urządzenie do analiz 2,3-MCPD i estrów w żywności (posiada detektor dedykowany do tych oznaczeń). Chromatograf cieczowy z detektorem fluorescencyjnym dedykowany jest do badania grupy mykotoksyn w żywności, natomiast chromatograf cieczowy z detektorem diodowym – do patuliny i deoksyniwalenolu. Chromatograf jonowy służy wyłącznie do oznaczania jonów, wykorzystywany jest do badań stężenia anionów w próbkach wody. Spektrometry ICP-MS i absorpcji atomowej to urządzenia oparte na innych technikach pomiarowych, dedykowane do określonego typu badań, stąd ich różne zastosowanie. Spektrometr ICP-MS, w związku z bardzo dużą czułością oznaczeń, wykorzystywany jest do określania stężenia pierwiastków, metali w wodzie, ze względu na niskie dopuszczalne wartości. Brak jest znormalizowanych metod badawczych umożliwiających wykorzystanie ICP-MS do badań żywności. Spektrometr absorpcji atomowej jest urządzeniem służącym do badania stężenia metali w żywności, powietrzu, materiałach i wyrobach do kontaktu z żywnością, ze względu na zastosowaną technikę pomiaru. Rozdzielenie badań pomiędzy poszczególne aparaty ma także na celu równomierne ich obłożenie badaniami oraz ograniczenie ich przestawiania na różne oznaczenia, co ma wpływ na żywotność urządzenia i koszty eksploatacyjne.

(akta kontroli tom I str. 383-388, 394, 401, 485-486)

W PSSE w Białej Podlaskiej do wykonywania oznaczeń wykorzystywano trzy z pięciu objętych analizą urządzeń:

- na zestawie absorpcji atomowej wykonano w 2019 r. 639 oznaczeń pierwiastków w próbkach wody, w 2020 r. 588 i w I półroczu 2021 r. 300,
- na spektrofotometrze absorpcji atomowej wykonano odpowiednio: 1324, 1088 i 517 oznaczeń metali w próbkach wody i powietrza,
- na chromatografie VARIAN STAR wykonano: 3392, 320 i 320 oznaczeń stężenia związków organicznych w środowisku pracy.

Nie dokonywano oznaczeń na spektrokolorymetrze (zakupionym w 1989 r.), z uwagi na zmianę metodyki oznaczania wolnej krystalicznej krzemionki oraz na spektrometrze absorpcji atomowej (urządzenie z 1995 r., przejęte w 2018 r. z PSSE w Chełmie), z uwagi na posiadanie i wykorzystywanie do tego celu innego aparatu. Urządzenia te pozostawiono jako rezerwowe, w celu zabezpieczenia ciągłości pracy w przypadku awarii. Koszty kalibracji i konserwacji trzech użytkowanych urządzeń wyniosły 6,8 tys. zł w 2019 r., 5,2 tys. zł w 2020 r. i 0,7 tys. zł w I półroczu 2021 r.¹².

W PSSE w Zamościu do wykonywania oznaczeń wykorzystywano w latach 2019-2020 trzy, a w 2021 r. – dwa spośród pięciu objętych analizą urządzeń:

- na spektroskopie absorpcji atomowej wykonano w 2019 r. 495 oznaczeń metali w próbkach wody, w 2020 r. 429 i w I półroczu 2021 r. 209,

¹² Zgodnie z informacją PPIS w Białej Podlaskiej, brak jest możliwości określenia kosztów ubezpieczenia pojedynczych urządzeń z uwagi na ubezpieczenie sprzętu w kwocie ogólnej.

- na spektrometrze wykonano odpowiednio: 536, 499 i 235 oznaczeń pierwiastków w próbkach wody,
- na spektrofotometrze wykonano 908 oznaczeń jonów w próbkach wody w 2019 r. i 558 w 2020 r.¹³.

Nie dokonywano oznaczeń na chromatografie gazowym, wykorzystywanym w latach ubiegłych do oznaczania zawartości kwasu erukowego w olejach i nasionach rzepaku, z uwagi na częstą awaryjność, wysokie koszty badań, nieuwzględnienie oznaczeń w planie pobieranie próbek. Nie wykorzystywano aparatu do oznaczania tłuszczów, badania te zostały zawieszone z uwagi na małą liczbę próbek (dwie w 2018 r.). Brak oznaczeń na spektrofotometrze w 2021 r. wynikał z awarii urządzenia i nieopłacalności naprawy. W październiku 2020 r. został zakupiony nowy spektrofotometr. Zgodnie z informacją PPIS w Zamościu, uszkodzony spektrofotometr oraz chromatograf zostaną skierowane do kasacji. Koszty naprawy użytkowanych urządzeń w 2019 r. wyniosły 8,5 tys. zł, w 2020 r. 0,6 tys. zł i w I półroczu 2021 r. 2,2 tys. zł.

Kierownik DL wyjaśniła, że Dział Laboratoryjny nie był informowany o posiadaniu przez PSSE urządzeń sprawnych, ale niewykorzystywanych w bieżącej pracy. Gospodarka wyposażeniem, w tym zagospodarowanie, kasacja, przekazanie, powinny być uregulowane wewnętrznymi procedurami PSSE. Z informacji uzyskanych z PSSE wynika, że niewykorzystywane urządzenia, objęte analizą NIK, są starego typu, małej czułości, w większości przypadków awaryjne i będą ulegały kasacji.

(akta kontroli tom I str. 409, 431, 462-467, 479-482, 485-486)

4. Planowanie i wykonanie wydatków na działalność laboratoryjną

4.1. Plan wydatków na lata 2019-2021 ustalono na podstawie wytycznych dysponenta części budżetowej 85/06 – województwo lubelskie, w ramach określonego limitu wydatków, z uwzględnieniem wykonania wydatków w latach ubiegłych. Według wyjaśnienia LPWIS, od 2018 r. zmieniono sposób podziału środków na PSSE. Po dokonaniu szczegółowej analizy sytuacji finansowej PSSE, wielkości i struktury wydatków, stanu zatrudnienia, zakresu wykonywanych zadań, liczby przeprowadzonych kontroli, struktury wykonywanych badań laboratoryjnych, wypracowano algorytm w celu ustalenia jednolitego sposobu określenia wydatków. Przyjęto podział PSSE na trzy grupy, w zależności od posiadania laboratorium i zakresu realizowanych badań, określono porównywalne zadania PSSE w zakresie bieżącego i zapobiegawczego nadzoru i koszty działalności przypadające na jedno stanowisko pracy. Ponadto zmniejszono planowane na 2018 r. wydatki na zakup leków, wyrobów medycznych i produktów biobójczych w PSSE nieposiadających laboratoriów, środki te powiększyły plan wydatków WSSE i przeznaczone były na częściowe uzupełnienie brakujących środków finansowych na zakup odczynników chemicznych do badań próbek. Tak skonstruowany budżet był podstawą sporządzenia planu finansowego wydatków na lata 2019-2021. W przypadku dodatkowych potrzeb możliwe były zmiany w planie, zgodnie z wnioskami PSSE i zwiększenie planu ze środków ujętych w budżecie WSSE. Określanie potrzeb na wydatki związane z działalnością laboratoryjną znajdowało odzwierciedlenie w planie wydatków budżetowych w układzie zadaniowym.

Plan wydatków WSSE w układzie zadaniowym na działanie „Badanie wody, żywności, materiałów do kontaktu z żywnością, kosmetyków i innych czynników mających wpływ na zdrowie ludzi oraz badania mikrobiologiczne ludności” został w 2019 r. zwiększony w trakcie roku o 465,3 tys. zł (5,4%), w 2020 r. – o 4902 tys. zł

¹³ Urządzenie było niewykorzystywane w 2021 r.

(50,1%), a PSSE odpowiednio o 374,4 tys. zł (3,2%) i 178,9 tys. zł (1,3%). W I półroczu 2021 r. plan wydatków WSSE na ww. działanie zmniejszono o 38,1 tys. zł, a PSSE – zwiększono o 6,3 tys. zł.

Analiza wniosków WSSE i PSSE do Wojewody Lubelskiego o przyznanie środków na działalność laboratoryjną i wprowadzonych w związku z tym zmian w planie finansowym w 2019 r. na kwotę 166 tys. zł¹⁴ i w 2020 r. – 539,5 tys. zł¹⁵ wykazała, że wnioski były uzasadnione, wynikały głównie z awarii posiadanego wyposażenia, wypłaty odpraw emerytalnych dla pracowników i realizacji zadań związanych ze zwalczaniem pandemii. Wniosek PPIS w Puławach z kwietnia 2021 r. o przyznanie 100 tys. zł na zakup autoklawu, w związku z awarią posiadanego urządzenia, został uwzględniony w decyzji Wojewody Lubelskiego z 13 lipca 2021 r.

(akta kontroli tom I str. 166-189, 225-227, 266-277, 334-336, 487-488)

Potrzeby w zakresie inwestycji i zakupów urządzeń pomiarowych i innych na potrzeby działalności laboratoryjnej, określone przez DL oraz PSSE, ujęte zostały w drukach planistycznych przekazanych do Wojewody Lubelskiego (RZ-2 – Środki budżetu państwa przeznaczone na finansowanie inwestycji wraz z omówieniem):

- na 2019 r. zgłoszono 15 zadań na kwotę 1269 tys. zł, z tego zrealizowano dwa (zestaw do spektrometrii i zasilacz UPS dla WSSE). Ponadto, w związku z awarią urządzeń, zakupiono generatory wodoru (dla WSSE i PSSE w Białej Podlaskiej) oraz zamrażarkę niskotemperaturową dla PSSE w Zamościu. Wydatki majątkowe WSSE wyniosły 255,4 tys. zł, a powiatowych stacji – 50,3 tys. zł;
- na 2020 r. zgłoszono 28 zadań na kwotę 2841 tys. zł, zrealizowano trzy (szafa chłodnicza i wirówka dla WSSE oraz spektrofotometr dla PSSE w Zamościu). Ponadto zakupiono autoklaw pionowy, inkubator, komorę laminarną i aparaturę do oznaczeń w kierunku SARS-CoV-2 dla WSSE spektrofotometr dla PSSE w Chełmie oraz opracowano dokumentację techniczną i kosztorysy inwestorskie budowy laboratorium WSSE. Wydatki majątkowe WSSE wyniosły 323,7 tys. zł, natomiast PSSE 84 tys. zł;
- na 2021 r. zgłoszono 32 zadania na kwotę 3787 tys. zł, w I półroczu 2021 r. nie zrealizowano żadnego ze zgłoszonych zadań. W limicie wydatków na 2021 r. ujęto kwotę 2180 tys. zł na inwestycję: „Budowa laboratorium WSSE w Lublinie”, zaplanowaną do realizacji na lata 2021-2023. Wydatkowano 1,3 tys. zł na opracowanie mapy niezbędnej do projektu budowy laboratorium.

(akta kontroli tom I str. 190-223, 257-265)

Nie zrealizowano m.in. zakupu nw. urządzeń zgłoszonych przez WSSE:

- zestawu do analizy krzemionki (planowany na 2019 r. i 2020 r.), co skutkowało koniecznością zawarcia umowy z podmiotem zewnętrznym na wykonywanie tych badań. Kierownik DL wyjaśniła, że po analizie liczby badań i kosztów podwykonawcy (1,4 tys. zł w okresie od stycznia 2019 r. do czerwca 2021 r.), zrezygnowano z ujęcia tego urządzenia w projekcie planu na 2021 r.;
- aparatu do przyspieszonej ekstrakcji rozpuszczalnikami i autosamplera do GC MS (zgłoszone w 2019 r.). Kierownik DL wyjaśniła, że stosowanie urządzeń usprawniłoby pracę i zwiększyło przepustowość laboratorium (możliwość wykonania większej ilości badań), ale ich brak nie miał wpływu na terminowość realizacji rocznych planów poboru i badania próbek;

¹⁴ M.in. sprzęt komputerowy 70,5 tys. zł, pozostałe wyposażenie 57,5 tys. zł, odprawy emerytalne i nagrody jubileuszowe 29,3 tys. zł.

¹⁵ M.in. wyposażenie i odczynniki do zwalczania pandemii 249 tys. zł, pozostałe wyposażenie 240,1 tys. zł, zatrudnienie pracownika 30,4 tys. zł.

- miernika mikroklimatu (zgłoszony na 2020 r. i 2021 r.), co uniemożliwiło wykonywanie pomiarów w pełnym zakresie określonych w rozporządzeniu w sprawie dopuszczalnych stężeń;
- spektrofotometru do oznaczania azotanów w środkach spożywczych, szafy termostatycznej, chromatografu cieczowego z detektorem fluorescencyjnym do oznaczania mykotoksyn w żywności, mikrofalowego wysokociśnieniowego mineralizatora. Kierownik DL wyjaśniła, że posiadane przez WSSE urządzenia są obciążone, wyeksploatowane i brak jest urządzeń zastępczych w przypadku awarii. Zakup chromatografu umożliwiłby rozdzielanie części badań mykotoksyn i szybsze reagowanie na potrzeby klienta, szczególnie w zakresie próbek pobranych w ramach kontroli granicznej;
- detektorów: FID do chromatografu gazowego (w celu umożliwienia jednoczesnego oznaczania rozpuszczalników w powietrzu i parametrów w wodzie) oraz fluorescencyjnego do chromatografu HPLC do oznaczania mykotoksyn (2020 r.). Kierownik DL wyjaśniła, że ze względu na małą liczbę próbek do oznaczenia odłożono zgłoszenie zakupu na kolejny rok;
- chromatografu gazowego z detektorem masowym (2020 r.) w celu m.in. oznaczenia estrów, glikolu, potwierdzania pestycydów w wodzie. Kierownik DL podała, że posiadane urządzenie jest przestarzałe i awaryjne.

Kierownik DL wskazała, że stosowany sprzęt w laboratorium WSSE (spektrofotometr, chromatografy cieczowe, gazowe, piec mikrofalowy) jest zbyt obciążony szerokim zakresem badań, co wpływa na jego awaryjność, a brak możliwości zastąpienia innym urządzeniem powoduje, że w razie jego awarii nie ma możliwości wykonania badania. Przy posiadanym wyposażeniu laboratorium nie ma możliwości zwiększenia ilości badanych próbek oraz wdrożenia nowych metod, o które zapytania kieruje GIS (np. oleje mineralne w środkach spożywczych z podziałem na frakcje czy nowe oznaczenia z grupy mykotoksyn). Ww. aparaty są urządzeniami starego typu i każdorazowo podczas awarii istnieje problem z pozyskaniem do nich części zamiennych.

(akta kontroli tom I str. 190-224, 257-259, 262-265, 391-393, 408-409, 485-486)

LPWIS wyjaśniła, że weryfikacja zapotrzebowań na zakupy inwestycyjne jest dokonywana przez Kierownika DL, który posiada kompetencje w zakresie oceny konieczności zakupu sprzętu laboratoryjnego. Priorytety zakupowe określone były na podstawie posiadanych informacji oraz na podstawie uzgodnień z poszczególnymi PPIS, uwzględniając wielkość przydzielanych środków finansowych oraz celowość ich wykorzystania do realizacji powierzonych zadań.

W przekazanych do Wojewody Lubelskiego formularzach Rz-2, w zakresie doposażenia laboratorium PSSE w Białej Podlaskiej, zgłoszono: jedno zadanie na 2019 r. (440 tys. zł, zakup chromatografu gazowego z przystawką do oznaczania łatwotnych chlorowcowych pochodnych węglowodorów), trzy na 2020 r. (500 tys. zł, zakup ww. chromatografu, dygestorium, zmywarki), dwa na 2021 r. (175 tys. zł, zakup systemu VIDAS do wykrywania salmonelli i spektrofotometr IR Spirit-T). Żadne z ww. zadań nie zostało zrealizowane. W 2019 r. zakupiono generator wodoru (27,3 tys. zł). PPIS w Białej Podlaskiej wyjaśnił, że zmiana rozporządzenia w sprawie dopuszczalnych stężeń oraz nowelizacja metodyki badawczej oznaczania wolnej krystalicznej krzemionki wymusiła zmiany w pracy laboratoryjnej. Sprzęt będący na wyposażeniu oddziału laboratoryjnego nie spełniał wymagań, w związku z czym zgłoszono potrzebę zakupu spektrofotometru IR, a do czasu zakupu konieczne jest korzystanie z usług podwykonawcy. Pozostały sprzęt laboratoryjny zgłoszony w materiałach planistycznych do projektu budżetu na lata 2019-2021 jest formą doskonalenia i modernizacji laboratorium oraz rozszerzenia

aktualnego zakresu badań o nowe parametry, dostosowując się do wymagań przepisów prawa i nowelizacji dokumentów normatywnych, zatem brak realizacji zakupów nie wpłynął na terminowość i zakres wykonywanych badań.

W przekazanych do Wojewody Lubelskiego formularzach Rz-2 w zakresie doposażenia laboratorium PSSE w Zamościu zgłoszone zostały zakupy: na 2020 r. spektrofotometru do oznaczania w wodzie azotynów itp. (35 tys. zł), na 2021 r. spektrometru do oznaczania w wodzie metali ciężkich (500 tys. zł). W 2019 r. zakupiono – w związku z awarią posiadanego urządzenia – zamrażarkę niskotemperaturową (22,9 tys. zł), a w 2020 r. spektrofotometr (17 tys. zł). PPIS w Zamościu wyjaśnił, że na 2021 r. zgłoszono potrzebę zakupu spektrometru ASA, gdyż jedno z dwóch posiadanych tego typu urządzeń jest mocno zużyte i technologicznie przestarzałe (1997 r.). Ponadto zaistniała konieczność zakupu zgrzewarki niezbędnej do oznaczania bakterii z grupy coli i enterokoków metodą Colilert i Enterolert. Posiadany model tego urządzenia z 2008 r. nie jest już produkowany i producent nie zapewnia jego serwisowania.

(akta kontroli tom I str. 190-224, 256, 260, 409, 449, 454, 468, 473)

4.2. Wydatki WSSE wyniosły:

- w 2019 r. 15 265 tys. zł (stanowiły 99,8% planu), w tym bieżące 14 936,8 tys. zł (99,8%) i majątkowe 328,2 tys. zł (97,7%);
- w 2020 r. 19 337,7 tys. zł (87,3%), w tym bieżące 18 847,1 tys. zł (87,3%) i majątkowe 490,6 tys. zł (88,7%);
- w I półroczu 2021 r. 9680,6 tys. zł (40,1%), w tym bieżące 9633,4 tys. zł (44,0%) i majątkowe 47,2 tys. zł (2,0%).

Na działalność laboratoryjną przeznaczono ok. 60% wydatków (omówione w pkt 5 wystąpienia).

Wydatki PSSE prowadzących działalność laboratoryjną wyniosły ogółem:

- w 2019 r. 34 719,5 tys. zł (99,5% planu), w tym bieżące 34 588,1 tys. zł (99,5%) i majątkowe 131,4 tys. zł (92,2%);
- w 2020 r. 42 408,7 tys. zł (97,4%), w tym bieżące 42 324,6 tys. zł (97,4%) i majątkowe 84,1 tys. zł (99,1%),
- w I półroczu 2021 r. 23 248,8 tys. zł (50,6% planu), które dotyczyły wydatków bieżących. Wydatki majątkowe nie były planowane.

Na działalność laboratoryjną PSSE przeznaczyły ok. 34% wydatków, tj. w 2019 r. 11 897,2 tys. zł (99,4% planu), w 2020 r. 13 922 tys. zł (99,2%) i w I półroczu 2021 r. 7897,4 tys. zł (51,2%).

(akta kontroli tom I str. 278, 280, 282)

Źródłem finansowania działalności laboratoryjnej były środki budżetu państwa, przyznane w ustawie budżetowej i z rezerw celowych. W 2019 r. WSSE pozyskała środki finansowe w kwocie 135,5 tys. zł z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie na zakup aparatury do badań wody w ramach państwowego monitoringu środowiska (tj. autoklawu pionowego).

LPWIS wyjaśniła, że w 2020 r. pozyskano dodatkowe środki z budżetu państwa w kwocie 384,5 tys. zł, które przeznaczono na zakup sprzętu laboratoryjnego. Ponadto na walkę z pandemią WSSE otrzymała w drodze darowizny m.in. sprzęt, testy, środki odkażające itp. o wartości 1503,4 tys. zł.

W 2020 r. z rezerw celowych budżetu państwa na przeciwdziałanie pandemii COVID-19 w WSSE poniesiono wydatki w kwocie 2070,6 tys. zł, z tego ponad 65% na zakup aparatury i testów do wykrywania wirusa (1350,2 tys. zł), a 20,1% (416,6 tys. zł) na wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń za godziny

nadliczbowe i dyżury. Wydatki na zwalczanie pandemii w PSSE, prowadzących działalność laboratoryjną, wyniosły 1952,1 tys. zł i w ponad 81% (1596,4 tys. zł) przeznaczone zostały na koszty wynagrodzeń i pochodnych od wynagrodzeń za dyżury i godziny nadliczbowe. Na odczynniki i testy wydatkowano 4,4 tys. zł.

(akta kontroli tom I str. 166-168, 228-282, 409-417)

4.3. Według §§ 11 i 12 regulaminu organizacyjnego, do zadań Głównego Księgowego WSSE należy m.in. analizowanie wykorzystania środków budżetowych oraz bieżąca analiza i koordynacja kontroli PSSE pod względem przestrzegania zasad związanych z gospodarką środkami publicznymi. Do zadań Oddziału Ekonomicznego należy m.in. tworzenie planu finansowego WSSE oraz zbiorczego planu finansowego dla podległych PSSE; realizowanie wydatków budżetowych WSSE oraz monitoring i nadzór nad realizacją wydatków PSSE.

Według wyjaśnienia LPWIS i przedłożonych dokumentów, Oddział Ekonomiczny prowadził okresowe analizy wykonania wybranych grup wydatków oraz zrealizowanych dochodów przez stacje powiatowe prowadzące działalność laboratoryjną, które wykorzystywano przy podejmowaniu decyzji w sprawie ewentualnego zwiększenia planu wydatków PSSE. Obowiązek sprawowania nadzoru i kontroli nad PSSE wykonywano poprzez kompleksowe kontrole w PSSE (w 2019 r. w ośmiu stacjach, w 2020 r. – w jednej¹⁶, w 2021 r., do 16 sierpnia – w trzech). Zakres kontroli obejmował m.in. ocenę realizacji zasadniczych zamierzeń i planów kontroli, kompetencje personelu, prowadzenie postępowań administracyjnych, pobieranie i odprowadzanie dochodów, ponoszenie wydatków, czas pracy pracowników. Nie kontrolowano działalności laboratoryjnej. W Oddziale Ekonomicznym weryfikowano ponadto sprawozdania miesięczne, kwartalne i roczne PSSE, zapotrzebowania na środki finansowe z rezerw celowych, wnioski o zwiększenie planu finansowego, wykorzystanie rezerw celowych i środków z innych tytułów itp. W przypadku konieczności wyjaśniania różnych spraw z zakresu wykonania budżetu państwa, wysyłano do PSSE pisma o złożenie wyjaśnień lub upominające w sytuacji zauważenia nieprawidłowości w gospodarowaniu środkami finansowymi. Ujawnione nieprawidłowości nie dotyczyły działalności laboratoryjnej.

(akta kontroli tom I str. 7, 81-82, 328-340, 410, 418-422, 432-444)

5. Wydatki WSSE na działalność laboratoryjną

Wydatki WSSE na działalność laboratoryjną wyniosły 8999,1 tys. zł w 2019 r., 11 935,1 tys. zł w 2020 r. i 5774,2 tys. zł w I półroczu 2021 r. Poniesione zostały w szczególności na:

- wydatki osobowe, tj. wynagrodzenia pracowników i pochodne od wynagrodzeń oraz szkolenia (6661,4 tys. zł w 2019 r., 8055,2 tys. zł w 2020 r. i 4424,4 tys. zł w I półroczu 2021 r.). Średnie miesięczne wynagrodzenie laborantów zwiększyło się z 5,4 tys. zł w 2019 r. do 6,5 tys. zł w I półroczu 2021 r., pomocy laboratoryjnych odpowiednio z 4,5 tys. zł do 6,1 tys. zł, a pracowników obsługi z 3,7 tys. zł do 4,3 tys. zł;
- zakup i utrzymanie wyposażenia, zakup materiałów eksploatacyjnych, odczynników itp. (1628,9 tys. zł, 3121,6 tys. zł i 983,8 tys. zł),
- zakup i utrzymanie samochodów wykorzystywanych do poboru próbek, zakup paliwa (131 tys. zł, 20,6 tys. zł i 9,6 tys. zł);
- akredytację badań laboratoryjnych (30,2 tys. zł, 21,4 tys. zł i 5,9 tys. zł);
- wydatki majątkowe, tj. zakup sprzętu i wykonanie projektu nowego budynku laboratorium (255,4 tys. zł, 323,7 tys. zł i 1,3 tys. zł).

¹⁶ Z powodu pandemii pozostałe planowane kontrole przełożono na 2021 r.

Na badania laboratoryjne zlecone do wykonania laboratoriom innych stacji sanitarno-epidemiologicznych wydatkowano 158,8 tys. zł w 2019 r., 173,3 tys. zł w 2020 r., 61,8 tys. zł w I półroczu 2021 r., a instytutom badawczym – odpowiednio 75,7 tys. zł, 7,8 tys. zł i 11,7 tys. zł.

Badaniem objęto osiem wydatków bieżących na zakup materiałów eksploatacyjnych i odczynników poniesionych w latach 2019-2021 (I półrocze) na kwotę 79,7 tys. zł oraz pięć wydatków majątkowych na kwotę 199,7 tys. zł. Nie stwierdzono nieprawidłowości. Wydatki były celowe i uzasadnione dla działalności laboratorium, zostały poniesione po przeprowadzeniu postępowań o udzielenie zamówień publicznych zgodnie z regulaminem wprowadzonym zarządzeniem nr 6 LPWIS z dnia 14 lutego 2019 r. ze zm. W czterech przypadkach zamówienia udzielone zostały w trybie przetargu nieograniczonego, na podstawie ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych¹⁷ i poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych¹⁸, w pozostałych – wartość zamówień nie przekraczała równowartości 30 tys. euro. Zakup autoklawu, sfinansowany ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie, zrealizowany został zgodnie z postanowieniami umowy zawartej w sprawie przekazania środków. Zakupione środki trwałe (m.in. autoklaw, wirówka, generator wodoru) zostały dostarczone w terminach określonych w umowach i przekazane do użytkowania. Dostawy materiałów eksploatacyjnych i odczynników realizowane były terminowo, zgodnie ze złożonymi zamówieniami.

(akta kontroli tom I str. 284-310, tom II str. 178-191)

6. Dochody z działalności laboratoryjnej

Dochody wykonane przez WSSE wyniosły 984,8 tys. zł w 2019 r., 858,2 tys. zł w 2020 r. i 343,8 tys. zł w I półroczu 2021 r., w tym wpływy z usług w zakresie badań laboratoryjnych na podstawie art. 36 ust. 3b ustawy z dnia 14 marca 1985 r. ustawy o PIS stanowiły odpowiednio: 721,3 tys. zł, 526 tys. zł i 129,3 tys. zł, a wpływy z opłat pobieranych w związku ze sprawowaniem bieżącego nadzoru sanitarnego (art. 36 ust. 1-3a ustawy o PIS) – 98,1 tys. zł, 86,2 tys. zł i 32,9 tys. zł¹⁹. Dochody z usług świadczonych na rzecz innych WSSE wyniosły 274,4 tys. zł w 2019 r., 163,1 tys. zł w 2020 r. i 24,4 tys. zł w I półroczu 2021 r.

Powiatowe stacje, posiadające w strukturze laboratoria, osiągnęły dochody w wysokości 3614,4 tys. zł w 2019 r. (116,4% planu), 2622 tys. zł w 2020 r. (101,8%), 1230 tys. zł w I półroczu 2021 r. (38,8%), w tym wpływy z usług w zakresie badań laboratoryjnych odpowiednio 2783,3 tys. zł, 2009,1 tys. zł i 939,5 tys. zł, z opłat pobieranych w związku ze sprawowaniem bieżącego nadzoru sanitarnego 742,5 tys. zł, 536,9 tys. zł i 254,4 tys. zł.

Zakup sprzętu laboratoryjnego, na którym wykonywano badania, nie był dofinansowany ze środków unijnych.

(akta kontroli tom I str. 168, 279, 281, 283, tom II str. 173-177)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

¹⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 1129 ze zm.

¹⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 1843 ze zm.

¹⁹ W ewidencji księgowej opłaty za sprawowanie bieżącego nadzoru księgowano w kwocie ogółem, bez wyszczególnienia należności z tytułu wykonanych badań laboratoryjnych.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Lublin, dnia 15 września 2021 r.

Kontrolerzy:
Katarzyna Typiak
Doradca ekonomiczny

p.o. Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Szempruch

.....
podpis

.....
podpis

Agnieszka Kulik
Starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis